

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра педагогіки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Гуманітарно-педагогічний факультет

«18» червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ЛІДЕРОЛОГІЯ

Галузь знань А Освіта

Спеціальність: А1 «Професійна освіта»

Освітня програма: «Професійна освіта. (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)»

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробники: професор кафедри соціальної роботи та реабілітації
Сопівник Р.В., д-р пед. н., професор; асистент кафедри педагогіки
Костинюк В.С.

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни Дисципліна «Лідерологія» – це галузь знань про сутність, теорії походження лідерства, його типи, стилі лідерської поведінки, способи реалізації лідерського потенціалу особистості, секрети досягнення людиною успіху, приклади лідерства у політиці, військовій справі, бізнесі, агропромисловому комплексі, науковому житті, освіті, мистецтві, спорті, ІТ-сфері. Освітній компонент передбачає прикладну складову, що дозволить оволодіти: методиками самовиховання лідерських якостей, способами впливу на свідомість і поведінку людини, уміннями і навичками управління групою, використання конструктивної маніпуляції та блокування деструктивних маніпулятивних прийомів, здатностями побудови гармонійних міжособистісних взаємин у колективі, готовністю до виконання ролей у системі відносин «лідерпослідовники», уміннями побудови продуктивних соціальних стосунків в рамках моделей «ціннісного обміну», гуманістичного, трансакційного, дистрибутивного, сервант-лідерства та інше. Галузь знань, спеціальність, освітня прог

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>A5 «Професійна освіта»</i>	
Освітня програма	<i>Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	150/180	
Кількість кредитів ECTS	5/6	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт / робота (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	Денна повний термін	Денна скорочений термін
Курс (рік підготовки)	<i>2</i>	<i>2</i>
Семестр	<i>4</i>	<i>4</i>
Лекційні заняття	<i>45 год.</i>	<i>45 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>45 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>- год.</i>	<i>- год.</i>
Самостійна робота	<i>75 год.</i>	<i>90 год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної	<i>5 год.</i>	<i>5 год.</i>

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою освітнього компонента забезпечити загальну теоретичну підготовку студентів, яка слугуватиме основою для їхньої наукової, практичної та педагогічної роботи.

Завданнями освітнього компонента є забезпечення знаннями, що стосуються систем освіти різних країн світу й України, визначення загальних тенденції їхнього розвитку, місця тих чи інших аспектів розвитку освіти в системі педагогічного знання та практики, розвиток педагогічного мислення з використанням досвіду порівняльної педагогіки; виховання професійних і особистісних якостей здобувачів вищої освіти, необхідних для здійснення викладацької діяльності.

Перелік освітніх компонент, які передують вивченню навчальної дисципліни (за їх наявності):

вивченню дисципліни передувало опанування знаннями з дисциплін циклу загальної підготовки та циклу спеціальної (фахової) підготовки

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій та методів педагогічної науки та інших наук, пов'язаних із сферами виробництва і переробки продуктів сільського господарства та харчовими технологіями і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов

загальні компетентності:

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 08. Здатність працювати в команді та діяти з позиції лідера.

ЗК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість, планувати, організовувати, контролювати, координувати роботу та вмотивовувати членів колективу.

спеціальні (фахові) компетентності:

СК 4. Здатність спрямовувати здобувачів освіти на прогрес і досягнення.

СК 13. Здатність управляти комплексними діями/проектами, відповідати за прийняття рішень у непередбачуваних умовах та професійний розвиток здобувачів освіти і підлеглих.

СК 16. Здатність до постійного й цілеспрямованого розвитку.

Програмні результати навчання:

ПР 04. Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.

ПР 05. Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами.

ПР 07. Аналізувати та оцінювати ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення.

ПР 08. Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність, діяльність здобувачів освіти.

ПР 11. Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти.

ПР 12. Уміти діяти з позиції лідера, планувати час, раціонально розпоряджатись ресурсами та працювати в команді.

ПР 14. Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

ПР 15. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

ПР 20. Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

ПР 21. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

ПР 24. Володіти основами управління персоналом і ресурсами, навичками планування, контролю, звітності на виробництвах, в установах, організаціях сфер, пов'язаних із аграрним виробництвом, переробкою сільськогосподарської продукції та харчовими технологіями.

ПР 25. Забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

ПР 26. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПР 28. Володіти тренінговими технологіями, коучінгом, методиками і технологіями студентоцетрованого навчання, виховання ціннісного світогляду особистості.

2. Програма та структура навчальної дисципліни уточнити години в усіх таблицях

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма, повний термін							денна форма, скорочений термін						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1. Теоретичні засади лідерства: визначення, структура, типологія, функції. Відмінності між керівництвом і лідерством														
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Лідерологія». Сутність понять «лідер» і «лідерство».	1	5	3	2			20	6	3	3				25
Тема 2. Теорії походження лідерства.	2	5	3	2				6	3	3				
Тема 3. Типологія	3	5	3	2				6	3	3				

лідерів і лідерства.													
Тема 4. Керівництво і лідерство. Харизма та функції лідера.	4	5	3	2			6	3	3				
Тема 5. Моделювання кластеру лідерських якостей. Розвиток лідерського потенціалу.	5	5	3	2			20	6	3	3			20
Тема 6. Поради мотиваторів, коучконсультантів, успішних бізнесменів, онтопсихологів щодо реалізації лідерського потенціалу особистості.	6	5	3	2				6	3	3			
Тема 7. Поради успішних людей з саморозвитку лідерських якостей	7	5	3	2				9	3	3			
Разом за модулем 1	60		21	14			40	75	21	21			45
Модуль 2. Структура лідерських якостей. Реалізація лідерського потенціалу.													
Тема 8. Лідер і група (колектив). Team building.	8	5	3	2			20	6	3	3			25
Тема 9. Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі. Реалізація лідерського потенціалу особистості	9	5	3	2				6	3	3			
Тема 10. Технології прихованого впливу	10	5	3	2				6	3	3			
Тема 11. Лідерські здатності відомих полководців минулого	11	5	3	2				6	3	3			
Тема 12. Приклади політичного лідерства у світовій історії.	12	5	3	2			15	6	3	3			20
Тема 13. Прояви лідерства в освіті, науці, винахідники	13	5	3	2				6	3	3			

та нобеліати України.													
Тема 14. Лідерство в культурі і мистецтві, спорті. Релігійне і духовне лідерство	14	5	3	2			6	3	3				
Тема 15. Лідеригосподарники України	15	5	3	2			6	3	3				
Разом за модулем 2	60		24	16			35	75	24	24			45
<i>Усього годин</i>	150		45	30			75	180	45	45			90

0

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання курсу «Лідерологія». Сутність понять «лідер» і «лідерство»	3
2	Теорії походження лідерства	3
3	Типологія лідерів і лідерства	3
4	Керівництво і лідерство. Харизма та функції лідера	3
5	Моделювання кластеру лідерських якостей. Розвиток лідерського потенціалу.	3
6	Поради мотиваторів, коуч-консультантів, успішних бізнесменів, онтопсихологів щодо реалізації лідерського потенціалу особистості	3
7	Поради успішних людей з саморозвитку лідерських якостей	3
8	Лідер і група (колектив). Team building.	3
9	Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі. Реалізація лідерського потенціалу особистості	3
10	Технології прихованого впливу	3
11	Лідерські здатності відомих полководців минулого	3
12	Приклади політичного лідерства у світовій історії.	3
13	Прояви лідерства в освіті, науці, винахідники та нобеліати України.	3
14	Лідерство в культурі і мистецтві, спорті. Релігійне і духовне лідерство	3
15	Лідери-господарники України	3

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Практична робота №1,2 Тема: Предмет і завдання курсу «Лідерство та адміністрування». Сутність понять «лідер» і «лідерство». Теорії походження лідерства	4/5
2	Практичне заняття №3,4 Тема: Визначення типів лідерів і лідерства. Менеджер і лідер: пошук специфічних особливостей, спільні ознаки та відмінності.	4/5
3	Практичне заняття №5,6. Тема: Розвиток лідерського потенціалу: методики діагностики, конструювання кластеру та формування лідерських якостей. Тренінг розвитку лідерського потенціалу.	4/5
4	Практичне заняття №7. Тема: Аналіз порад успішних людей з саморозвитку лідерства	2/6
5	Практичне заняття №8,9. Тема: Лідер і група (колектив). Вправи з формування здатності працювати в команді. Самопрезентація лідера. Мова рухів тіла	4/6
6	Практичне заняття №10. Тема: Маніпуляція та блокування маніпулятивних впливів.	4/6
7	Практичне заняття №11,12. Тема: Лідерство у світовій та національній політиці. Дискусія на тему «Лідерство відомих полководців».	4/6
8	Практичне заняття №13,14,15. Тема: Лідерство в освіті і науці. Загадки відкриттів і винаходів.	4/6

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Самостійна робота №1. Структура лідерських якостей.	20/25
2	Самостійна робота №2. Компоненти лідерських здібностей	20/20
3	Самостійна робота №3. Технології прихованого впливу	20/25
4	Самостійна робота №4. Приклади лідерства у світовій та національній історії.	15/20

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- самооцінювання.

7. Методи навчання:

- методи проблемного навчання;
- кейс-метод;
- метод проєктного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- робота в парах, у групах;
- мозковий штурм;

- метод гейміфікованого навчання;
- лекційний метод, розповідь, пояснення, бесіда;
- ілюстрування, демонстрування;
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, складання реферату);
- порівняння.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Теоретичні засади лідерства: визначення, структура, типологія, функції. Відмінності між керівництвом і лідерством		
Практична робота №1,2 Тема: Предмет і завдання курсу «Лідерство та адміністрування». Сутність понять «лідер» і «лідерство». Теорії походження лідерства	ПР 04., ПР 05., ПР 07., ПР 08., ПР 11., ПР 12., ПР 14., ПР 15., ПР 20., ПР 21., ПР 24., ПР 25., ПР 26., ПР 28.	20
Практичне заняття №3,4 Тема: Визначення типів лідерів і лідерства. Менеджер і лідер: пошук специфічних особливостей, спільні ознаки та відмінності	Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.	10
Практичне заняття №5,6. Тема: Розвиток лідерського потенціалу: методики діагностики, конструювання кластеру та формування лідерських якостей. Тренінг розвитку лідерського потенціалу.	Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами.	10
Практичне заняття №7. Тема: Аналіз порад успішних людей з саморозвитку лідерства	Аналізувати та оцінювати ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення.	10
Самостійна робота 1.		10
Самостійна робота 2.		10
4Модульна контрольна робота 1	Самостійно планувати й організувати власну професійну діяльність, діяльність здобувачів освіти. Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти. Уміти діяти з позиції лідера,	30

планувати час, раціонально розпоряджатись ресурсами та працювати в команді.

Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

Володіти основами управління персоналом і ресурсами, навичками планування, контролю, звітності на виробництвах, в установах, організаціях сфер, пов'язаних із аграрним виробництвом, переробкою сільськогосподарської продукції та харчовими технологіями.

Забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до

	<p>корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх у професійній діяльності.</p> <p>Володіти тренінговими технологіями, коучінгом, методиками і технологіями студентоцетрованого навчання, виховання ціннісного світогляду особистості.</p>	
Разом за модулем 1		100
Модуль 2. Структура лідерських якостей. Реалізація лідерського потенціалу.		
Практичне заняття №8,9. Тема: Лідер і група (колектив). Вправи з формування здатності працювати в команді. Самопрезентація лідера. Мова рухів тіла.	<p>ПР 04., ПР 05., ПР 07., ПР 08., ПР 11., ПР 12., ПР 14., ПР 15., ПР 20., ПР 21., ПР 24., ПР 25., ПР 26., ПР 28.</p>	20
Практичне заняття №10. Тема: Маніпуляція та блокування маніпулятивних впливів	<p>Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.</p>	10
Практичне заняття №11,12. Тема: Лідерство у світовій та національній політиці. Дискусія на тему «Лідерство відомих полководців».	<p>Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами.</p>	10
Практичне заняття №13,14,15. Тема: Лідерство в освіті і науці. Загадки відкриттів і винаходів.	<p>Аналізувати та оцінювати ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення.</p>	10
Самостійна робота №3. Технології прихованого впливу	<p>Самостійно планувати й організувати власну професійну діяльність, діяльність здобувачів освіти.</p>	10
Самостійна робота №4. Приклади лідерства у світовій та національній історії.	<p>Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти.</p>	10
Модульна контрольна робота 2	<p>Уміти діяти з позиції лідера, планувати час, раціонально розпоряджатись ресурсами та працювати в команді.</p> <p>Володіти навичками</p>	30

стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

Володіти основами управління персоналом і ресурсами, навичками планування, контролю, звітності на виробництвах, в установах, організаціях сфер, пов'язаних із аграрним виробництвом, переробкою сільськогосподарської продукції та харчовими технологіями.

Забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх у професійній

	діяльності. Володіти тренінговими технологіями, коучінгом, методиками і технологіями студентоцетрованого навчання, виховання ціннісного світогляду особистості.	
Разом за модулем 2		100
Навчальна робота		$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$
Екзамен		30
Разом за курс		$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету).

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2039>)
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Сопівник, Р. В., Рахманіна, А. С., Савченко, О. В. Лідерологія: підручник. Київ: Компринт, 2023. 620 с.
2. Сопівник, Р. В., Сопівник, І. В., Варивода, Н. А. Лідерологія: навч. посіб. Київ: Компринт, 2018. 488 с.
3. Сопівник, Р. В. Виховання лідерських якостей студентів аграрних вищих

навчальних закладів: монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2012. 500 с.

4. Сопівник, Р. В. Проблема лідерства у контексті трансакційного аналізу Еріка Берна. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія, 2016, № 233, с. 372–378.

5. Сопівник, Р. В. Конструювання кластеру лідерських якостей майбутніх фахівців агропромислової галузі. Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. пр., 2016, вип. 3 (72), с. 152–168.

6. Сопівник, Р. В. Вплив засобів корпоративної культури на формування ціннісного світогляду особистості в університетах наук про життя і навколишнє середовище. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія, 2017, вип. 277, с. 247–254.

7. Сопівник, Р. В. Виховання лідерських якостей студентів аграрних закладів вищої освіти в умовах ринкових відносин. Edukacja zawodowa i ustawiczna. Warszawa: APS w Warszawie, 2018, с. 287–295.

8. Сопівник, Р. В., Мешко, К. І. Виховання господарської дбайливості студентів аграрних вищих навчальних закладів в контексті лідерологічного аналізу: монографія. Київ: Ай Сі Ес – Актив, 2016. 344 с.

9. Сопівник, Р. В. Виховання лідерських якостей студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія / за ред. В. К. Сидоренка. Київ: ЦП «Компринт», 2012. 504 с.

Допоміжні джерела

1. Мараховська, Н. В. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2009. 254 с.

2. Ніцше, Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади. Київ: Основи; 1993. 415 с.

3. Скібіцька, Л. І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 192 с.

4. Сопівник, Р. В. Виховання лідерських якостей студентів аграрних вищих навчальних закладів : монографія / за ред. В. К. Сидоренка. Київ: ЦП «Компринт», 2012. 504 с.

5. Сопівник, Р. В. Становлення та діяльність альтернативних студентських профспілкових організацій в незалежній Україні. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Спец. вип. Київ: НАУ, 2005. С. 104–111.

6. Сопівник, Р. В. Становлення та діяльність молодіжних наукових організацій Національного аграрного університету. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Спец. вип. Київ : НАУ, 2006. С. 150–156.

7. Сопівник, Р. В. Становлення всеукраїнських та регіональних самоврядних організацій в системі вищої освіти сучасної України. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Спец. вип. Київ: НАУ, 2007. С. 132–139.

8. Сопівник, Р. В., Сопівник, І. В. Експериментальна робота з удосконалення виховної роботи зі студентською молоддю. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія. Київ: НУБіП, 2010. Ч. 1, вип. 155. С. 282–286.

9. Сопівник, Р. В. Досвід організації системи управління культурно-виховною роботою у вищому навчальному закладі. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія. Київ: НУБіП, 2011. Ч. 3, вип. 160. С. 291–298.
10. Сопівник, Р. В. Ретроспективний аналіз основних теорій лідерства. Вісник Національного університету оборони України. Київ: НУОУ, 2012. Вип. 4 (29). С. 104–109.
11. Сопівник, Р. В. Виховання лідерів АПК – важлива суспільна потреба. Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. Вип. СІІІ (103). С. 211–218.
12. Сопівник, Р. В. Модель формування лідерських якостей студентів аграрних ВНЗ. Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Завлейко Д. Г., 2012. Вип. 11. С. 91–96.
13. Сопівник, Р. В. Відбір лідерських якостей майбутніх фахівців агропромислового комплексу на засадах компетентнісного підходу. Вісник Національного університету оборони України. Київ : НУОУ, 2012. Вип. 6 (31). С. 150–154.
14. Сопівник, Р. В. Типології лідерства як орієнтир у вихованні управлінців-організаторів агропромислового виробництва. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди». Переяслав-Хмельницький: Вид-во ПереяславХмельницького ДПУ ім. Г. Сковороди, 2012. Вип. 27. С. 279–286.